

Az elnök embere

"Legképzettebb politológusainkról ismét kiderült, hogy jó esetben is csak a béljősláshoz értenek. Pedig nyilvánvaló volt, hogy Putyin azoknak a bojároknak az orrára fog koppintani, akik kinézték maguknak az uralkodói jogart" – fakadt ki egyik moszkvai ismerősöm, aki az orosz rendszerváltás éveiben a nyugati parlamentáris demokráciák népszerű szónokja volt Oroszországban.

Az elcsapott Fradkov

Röviddel a Fradkov-kabinet menesztése előtt bosszankodva hívott fel telefonon: "Mostanában mindenki azt latolgatja, vajon az elnöki hatalomra vágyó Szergej Ivanov lesz-e erősebb a kötélhúzásban, a maga kágébes-katonatiszti bagázsával, vagy Dmitrij Medvegyev, az energetikai lobbijai falova? Szerintem azonban a bizánci és a sztálini országglás hagyományait folytató Putyin semmit sem bíz a véletlenre. Olyan nevet húz majd ki a kalapból, amelyre senki sem gondol. Ha négy év múlva vissza akar térni a hatalomba – erre lehetőséget ad az alkotmány –, akkor arra az emberre van szüksége, akiben feltétlenül megbízhat, és ráadásul teljesen jelentéktelen." Beszélgetésünk után alig néhány órával beigazolódott a feltételezés. Fradkov távozásán senki sem lepődött meg. A bőbeszédű, ám a lényeges kérdésekről mélyen hallgató, külkereskedő múltjával, főleg indiai kiküldetésével szívesen dicsekvő köpcös férfiú az 1991 óta gyakran változó orosz kormányfők sorában talán a legjelentéktelenebb volt, Putyin töretlen népszerűsége mellett megtűrt, de sokban lenézett szereplője az orosz politikai elitnek. Várható távozásáról jó másfél hónapja cikkezett a nyugati sajtó, főleg miután az elnök elkezdte név szerint bírálni kormányának tagjait.

Út a hatalomba

A távozó miniszterelnök azzal érvelt, hogy lemondásával meg akarja könnyíteni a hatalomváltást. Ez tiszteletre méltó gesztus lehetne a működő demokráciákban. De csupán fűgefalevél az orosz valóságban, amelyben már hónapokkal a választások előtt jószerivel mindent tudni lehet a törvényhozás összetételéről. Hiszen a szovjet korszak mindenható pártközpontjának hatalomkoncentrációját idéző elnöki adminisztráció munkatársai éjt nappallá téve mérlegelik, hogy ki kerüljön be az állami dumába, és ki maradjon ki belőle. Azt azonban ők sem tudhatták, milyen bonyolult játszma fogott Putyint, amikor a kormányfői posztot Viktor Zubkovra bízta. A jellegzetes szovjethivatalnok pályáját végigjáró, hatvanhat éves ember az 1950-es évek végén lakatos volt, vagy két évtizeden át Leningrád környékén

dolgozott különböző beosztásokban az állami gazdaságokban. Nagyon lassan araszolt felfelé a ranglétrán, és érdekes módon csak akkor csillant fel előtte a karrier reménye, amikor – negyvenhat éves korában! – a Munka Veteránja emlékéremmel tüntették ki. Egy kisváros tanácselnöke, párttitkára, alig egy év múlva a kulcsfontosságú leningrádi területi pártbizottság osztályvezetője, majd a területi tanács elnökhelyettese lett. Életrajzának egyik fehér foltja éppen itt keresendő: hogyan lett egy agrármérnökből, idegennyelv-tudás és külhoni tapasztalatok nélkül a privatizáció, a külföldi tőke masszív térhódítása idején Pétervár egyik külkapcsolatokért felelős vezetője, a polgármesteri hivatal második embere, Vlagyimir Putyin szárnyai alatt. A száz legbefolyásosabb orosz politikus legutóbbi listáján Viktor Zubkov a szerény nyolcvannegyedik helyet foglalja el. Putyin legszűkebb körének azonban már hosszú évek óta a tagja. Adóhivatalok vezető állásait töltötte be, és egészen a miniszterhelyettesi rangig jutott. Politikai ambíciói azonban rendre kudarcba fulladtak. Amikor például elindult a leningrádi területi kormányzói választáson, kilencszázaléknyi szavazatot kapott. Mostanában beosztottai azt beszéltek, hogy "az öreg" nyugdíjba készül. A világsajtóban csupán találgatások folynak az új orosz miniszterelnöknek a volt politikai rendőrséghez fűződő esetleges kapcsolatairól. E nélkül a The New York Times első elemzése szerint nem lett volna sok keresnivalója a Putyint falanxként körülvevő veterán kágébések körében. Magánéletéről se sokat tudunk. Talán az lehet érdekes, hogy Zubkovnak a moszkvai "bon mode" eseményein mindig feltűnő eleganciával, piros táskával és cipőben megjelenő, dekoratív lánya – Szivárvány, ahogy mindenki becézi – a "leningrádi körhöz" tartozó Anatolij Szergyukov hadügyminiszter felesége. Az orosz politikai elitben ennek a rokoni szálnak meghatározó jelentőséget tulajdonítanak.

Hogyan tovább?

Bármilyen furcsa, a Putyin egyik új kedvencének számító, ambiciózus Szergyukovval való rokonságnak valóban fontos szerepe lehet. Az ismeretlenség homályából előkerült Viktor Zubkov nem minden ok nélkül utalt első sajtóértekezletén a jövő márciusi elnökválasztáson való esetleges részvételére. Életkora és a mindenható orosz elnökhöz fűződő kapcsolata elképzelhetővé teszi, hogy a jelenlegi államfő kirakatemberként, netán golyófogóként maga előtt tolja majd, miközben megtartja a tényleges hatalmat. Ezzel – mutatis mutandis – megismétlődhet az 1999-es scenárió, amikor az orosz elit nyomására Borisz Jelcin hozzájárult a teljesen ismeretlen, gátlásos egykori hírszerző, Vlagyimir Putyin "felépítéséhez". Az a fényes karrier is a miniszterelnöki kinevezéssel fordult a célegyenesbe. Az "elnök emberének" előélete ráadásul lehetővé tesz némi populista propagandát. A

választópolgárok milliói, a rendszerváltás vesztesei gyűlölik a felső tízezer tagjait. Az új orosz miniszterelnökről mindig el lehet mondani, hogy hős Lancelotként harcolt a fránya adócsalókkal... Ez azonban csupán feltételezés, hiszen Viktor Zubkov ma első munkanapját tölti a kormány élén.

Megjelent: Magyar Hírlap, 2007. 09. 15.